

SINDIKALNI POROČEVALEC

PRILOGA DELAVSKE ENOTNOSTI

27. 9. 1980 — ŠT. 7

16. seja RS ZSS

IZ VSEBINE:

STALIŠČA IN USMERITVE

.... sindikati znova terjamo pravičnejšo porazdelitev bremen stabilizacije na vse dele združenega dela, vse sloje prebivalstva in vse oblike porabe...

Uvodni govor podpredsednika RS ZSS Martina Mlinarja na 16. seji RS ZS Slovenije

Stališča in usmeritve republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, sprejete na seji 25. septembra 1980

Sklepi posvetovanja o inovacijski dejavnosti na temo: aktualni problemi organizacije in planiranja razvojnega dela in množične inovacijske dejavnosti

Uvodni govor podpredsednika RS ZSS

Martina Mlinarja

na 16. seji RS ZS Slovenije

Ko ocenjujemo dosežke in iščemo vzroke za nekatere neuspehe pri uresničevanju nalog politike ekonomske stabilizacije v prvih šestih odtisih minulih mesecih tega leta, moramo te ocene oblikovati celovito in kolikor je v tem trenutku mogoče najbolj realno. Pri tem ne smemo izhajati le iz ocene materialnih in finančnih podatkov v globalu in na njih zasnovanih indeksov, imeti moramo vpogled v strukturo in na njej slonečem socialnem in samoupravnem položaju delavcev v družbeni reprodukciji. Skratka, stopnjo razvitosti samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v posameznih delih celovitega spleta teh odnosov in kvalitete premike na tem področju na eni strani, na drugi pa enak pristop pri proizvodnji, materialnih in finančnih rezultatih. Vse to skupaj oblikuje razpoložanje delavcev in njihovo pripravljenost za uresničevanje zapletenih nalog sedanjega gospodarskega trenutka.

Dosedanja intenzivna družbenopolitična aktivnost, ki so jo usmerjali znani politični sklepi novembra lani in kasnejši ukrepi ekonomske politike, je gotovo mnogo prispevala, da smo v teh mesecih dosegli na nekaterih delih družbene reprodukcije dokaj ugodne kvalitete in kvantitetne premike. Res da v vseh delih celovite politike ekonomske stabilizacije nalog ne uresničujemo z enakim uspehom, to velja tudi za posamezna okolja, pa se še naprej ohranja pripravljenost in odločenost delavcev in delovnih ljudi za njeno celovito izpeljavo in uresničitev. Zato je potrebno v tem trenutku reči, da moramo ob tej odločenosti in pripravljenosti, bolj kot doslej, odgovorno prisluhniti opozorilom nad slabostmi in tudi zaostritvami v posameznih okoljih, oziroma organizacijah združenega dela. To je prvi pogoj, če želimo pravilno naravnati in voditi družbenopolitično aktivnost, ki tudi v poletnih mesecih ni izostala, nujno pa jo je sedaj še aktivirati in izpeljati ukrepe v pravo smer. Sindikati smo v juliju in avgustu opravili pomembno delo pri organiziranju in vodenju razprav v polletnih obračunih. V avgustu in septembru pa vodimo javno razpravo o pomembnih družbenih dogovorih, ki naj postanejo osnova za urejanje odnosov na področju nagrajevanja po delu in rezultatih dela ter nadomestil iz materialnih stroškov. Sedanje ocene s katerimi razpolagamo kažejo, da so bile razprave ob polletnih obračunih dokaj kvalitetno opravljene, nimamo pa podrobnejše ocene v čem je bila večja kvaliteta od predhodnih razprav. Če se je ta kvaliteta izražala v temeljiti oceni uresničevanja predlogov in stališč sprejetih ob razpravah o zaključnih računih za leto 1979, tekočem razreševanju aktualnih gospodarskih problemov, odстранjevanju vzrokov, ki zavirajo učinkovitost dela in samoupravljanja in sprejemanja jasnih usmeritev za nadaljnje aktivnosti, smo gotovo dosegli velik napredek. Če pa je vse skupaj ostalo na ugotavljanju in morda na

tarnanju in izražanju nemoči pri reševanju tistih problemov, ki so v rokah delavcev v organizacijah združenega dela smo lahko nezadovoljni, celo zaskrbljeni. To moramo realno oceniti, biti pošteni do svojega dela in njegovih rezultatov ter pretehtati stanje in se odločiti, da tam kjer stvari niso dobro opravili in sploh niso dobre, najdemo pota in oblike, da se z delavci pogovorimo najkasneje ob obravnavi 9 mesečnih obračunov poslovanja. Imeti moramo pred očmi dejstvo, da ne more ničesar nadomestiti žive besede v mobilizaciji delavcev, ki je naslonjena na odprto in realno ocenjevanje razmer. Taka informacija, ki je pri tem še dostopna vsem delavcem, krepi njihovo zavest in ustvarja osnovo za enotno akcijo. Topa je tudi najboljše zdravilo v borbi s polresnicami in pojavi nesamoupravnega obnašanja. Takšen način političnega dela je v tem družbenem in gospodarskem trenutku še kako potreben, če hočemo preseči zastoje v razvoju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in pragmatizem ter administriranje v reševanju gospodarskih vprašanj nadomestiti s sistemom samoupravnega sporazumevanja, zasnovanega na skupnih interesih. Sedanja praksa pa kaže, da se razreševanje tekočih gospodarskih vprašanj v organizacijah združenega dela, organih in skupnostih, lotevajo na načine, ki ne pospešujejo razvoja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in ne krepe položaja delavcev v družbeni reprodukciji, temveč se krepe državno lastninski, ozko podjetniški in občinski interesi, zastaja pa razvoj samoupravnih odnosov zasnovanih na družbeni lastnini proizvodnih sredstev. Vse to ima izrazne oblike v ukrepih, ki le prepočujejo, ne pa mobilizirajo, v izsiljenih samoupravnih sporazumih s pozicije monopola in groženj, v nenormalno visokih zahtevkah za korekturo cen v nekaterih panogah in organizacijah združenega dela ter končno v takih poslovnih odločitvah, v katerih se očitno izraža le lasten podjetniški interes. Takim pojavom se moramo v sindikatih odločno upreti in mobilizirati delavce, da preko delegatov v samoupravnih organih in skupnostih preprečijo sprejemanje takih odločitev. Vse to skupaj trga reprodukcijske tokove, zmanjšuje učinkovitost gospodarjenja in dela, vrši pritisk na cene, ne zaustavlja prenapetega investiranja ter tako slabi socialno gotovost delavcev. To morajo delavci vedeti, da bomo skupno pravočasno odstranili pogoje za možne socialne in politične konflikte.

Ob ocenjevanju sedanjih dosežkov v uresničevanju politike gospodarske stabilizacije, moramo reči, da smo že dosegli nekatere kvalitete in kvantitetne premike v pozitivno smer. Predvsem se to kaže v dinamični rasti izvoza in stagnaciji uvoza in racionalnejši uporabi ustvarjenega dohodka ter zaposlovanja. Imamo vedno več primerov, ko organizacije združenega dela uresničujejo svoje stabiliza-

cijske programe, so pa tudi okolja, kjer se naprej zadržuje staro obnašanje z mnogo neodgovornosti. V takih okoljih se je ob nakopičenih problemih pričelo pojavljati malodušje in občutek nemoči. Sindikati moramo v teh okoljih povečati svojo aktivnost in mobilizirati delavce, da bodo zahtevali razčlenitev problemov in predloge za njihovo rešitev.

Zelo počasi se spreminja stanje na področju investiranja in to po obsegu in strukturi, poseben problem in nevarno žarišče nestabilnosti pa so cene. Nevarno se nam znižuje industrijska proizvodnja, posebno pa je zaskrbljujoča stagnacija v nekaterih panogah primarne proizvodnje. Problemi industrijske rasti, s katero se srečujemo in ki nas bo spremljala še najmanj v prihodnjem letu, so v temeljih naše gospodarske strukture in njenih proizvodnih asortimanov. Svoj delež pa imajo pri tem tudi zunanji vplivi, odnosno stanje v svetovnem gospodarstvu in s tem povezano stanje v naši plačilni bilanci. Iz vsega tega izhaja mnogo tegob, med njimi tudi motnje v preskrbi z reprodukcijskimi materiali domačega in tujega izvora. Če k temu prištejemo še špekulacije in monopolno izsiljevanje v dobavah, se moramo nad možno industrijsko rastjo globoko zamisliti. Zamisliti v tem smislu, da bomo našli najboljše rešitve in delovali tako, tudi v sindikatih, da bi zagotovili pogoje za doseganje predvidenih proporcij industrijske rasti. Zato je gotovo v tem trenutku ena od osrednjih nalog, zagotoviti preskrbo z reprodukcijskimi materiali in surovinami, povsod tam, kjer gre za organizacije združenega dela, ki so na začetku reprodukcijskih verig in od katerih proizvodnje je odvisno mnogo organizacij združenega dela v višjih fazah predelave. Med temi organizacijami združenega dela so tudi veliki izvozniki in taki, ki imajo velike netto devizne učinke ter pomembni proizvajalci hrane. Tem ciljem je potrebno podrediti tudi izvozno-uvozno politiko. Vse to se lahko doseže z intenzivnim delom gospodarskih zbornic in v njih organiziranega združenega dela ter učinkovitim ukrepanjem izvršnih svetov na vseh nivojih. Pri tem moramo pozitivno oceniti prve spodbudne rezultate na tem področju, sindikati pa jih moramo s svojo politično aktivnostjo na vseh nivojih in sredinah neprestano spodbujati in podpirati.

Moramo pa vedeti, da so naše naloge tudi v tem, da bodo delavci seznanjeni s temi problemi in rešitvami, do tega, kako se obnaša v dobavah njihova organizacija združenega dela do potrošnikov. Spopasti se moramo v vseh okoljih, kjer delamo, s špekulacijami in izsiljevanjem in ne smemo dopustiti, da bi take odločitve sprejemali samoupravni organi. Delavcem moramo povedati, da gre tu za spretno manipuliranje, s končnim ciljem,

zakriti svoje napake in zadovoljiti ozke podjetniške interese. Nenehno se moramo zavzemati, da se pota razreševanja iščejo v dialogu ob odprtih kartah in končnem samoupravnem dogovoru, skladnem z duhom naše pozitivne zakonodaje. Mislim, da mora na tem sloneti tudi naš odnos do raznih, kot jih imenujejo »divjih« sporazumov, s katerimi se želi razrešiti nekatere upravičene, največ pa neupravičene zahteve. Mi moramo podpreti sedanje iniciative pravobranilcev samoupravljanja, da se vsi sporazumi uskladijo z zakoni in iz njih izločijo vsa določila, ki pomenijo monopol. Te aktivnosti so se začele na celotnem jugoslovanskem prostoru in od njih je v mnogočem odvisna usoda enotnega trga in trajna medsebojna povezanost združenega dela. Vse to pa je v interesu delavskega razreda in odločujoči faktor stabilnega razvoja.

Rezultati, ki jih dosegamo v tem trenutku na področju ekonomskih odnosov s tujino in stanje v naši plačilni in devizni bilanci in slovenski plačilno-devizni poziciji, gledano v globalu, kažejo pozitivne pemeke. To brez dvoma dokazuje, da počasi naše združeno delo spoznava nujnost vključevanja v mednarodno delitev dela, kot osnovo za svoj nadaljnji razvoj. Očitno pa je nekaj, da to vključevanje še premalo sloni na kvaliteti dela in gospodarjenja znotraj organizacij združenega dela in kvaliteti organiziranih nastopov ter trajnih povezavah s posameznimi gospodarstvi različnih dežel, predvsem neuvrščeni in držav v razvoju. Če želimo dati resen prispevek k spreminjanju naše regionalne strukture uvoza in izvoza ter uveljavljanju novega gospodarskega reda v svetu, se moramo resno spopasti z vsemi anomalijami, ki jih imamo na tem področju. Ob tem pa moramo še vedeti, da je mnogo povezanost naših organizacij združenega dela s tujimi partnerji v industrijsko razvitih državah zasnovano tako, da preko teh pogodb razne multinacionalne kompanije delijo naše tržišče in omejujejo naše nastopanje v državah tretjega sveta. Vse te omejitve stvari morajo še kako zanimati sindikate, saj so izjemnega pomena za pridobivanje dohodka delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela in njegovo kvaliteto.

Ravnali pa bi napak, če bi se zadovoljili le s temi ugotovitvami. Zato je nujno, da se znotraj organizacij združenega dela spopademo z vsemi slabostmi, ki slabijo konkurenčno sposobnost našega dela. Gre za vprašanja nedela, malomarnega odnosa do materialov in proizvodnih sredstev, površnih investicijskih projektov, slabe izvedbe del, do takega obremenjevanja ustvarjenega dohodka, ki hromi materialno osnovo dela in zožuje prostor za uveljavitev nagrajevanja po delu in rezultatih dela. Sindikati se moramo spopasti z vsako od teh slabosti posebej, z vsakim njenim nosilcem. Nenehno moramo ustvarjati tako politično vzdušje, v katerem bo sleherni delavec vedel, da stopamo na pot, na kateri se bomo srečali s kvaliteto dela delavcev različnih dežel. Tu se bodo vse naše slabosti pokazale v vsej svoji ostrini in nas povratno močno prizadele. Kdor še ni spoznal, da se z devalvacijami naše valute problemi take narave ne dajo razreševati, je v globoki zmoti. Če želimo, to pa moramo, nadaljevati sedanja pozitivna gibanja na področju ekonomskih odnosov s tujino, moramo sindikati

povsod, kjer smo organizirano prisotni, vztrajati, da se vse rešitve nadaljnega vključevanja v mednarodno delitev dela zasnujejo na kvaliteti in trajnosti in brez omejevanja in vmešavanja multinacionalnih kompanij. Posebnega pomena pa je naše angažiranje za nadaljnji razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in na njih slonečih medsebojnih povezavah organizacij združenega dela. Zato se moramo zavzeti za stalno dograjevanje sistemskih in samoupravnih rešitev, ki bodo pospeševale razvoj poslovanja na skupnem deviznem prihodku in dohodku znotraj organizacij združenega dela in med njimi. To je edino zdravilo za odstranitev pojavov, ko se zahteva plačilo blaga v devizah, ko se odstopanje deviz opravlja na osnovi monopolnega izsiljevanja in enkratne kupoprodaje z zahtevki visokih »kompenzacij«, ki neupravičeno dvigujejo vrednost tujih valut, razvrednotijo dinar in pritiskajo na inflacijo. Skrajni čas je, da se podpišejo samoupravni sporazumi v Samoupravni interesni skupnosti za ekonomske odnose s tujino in Gospodarski zbornici, s katerimi bi se razreševala vprašanja združevanja sredstev za pridobivanje deviz. Razrešitev teh vprašanj in izdelava planov ekonomskih odnosov s tujino v organizacijah združenega dela za leto 1981, nam da lahko edino realno podlago za vodenje politike na tem področju v prihodnjem letu.

Enako zapleteno vprašanje je področje cen. Odsotnost sistema politike cen in stanje neprestanega administriranja na eni strani ter želje v organizacijah združenega dela, da skozi cene pokrijejo slabo delo, široke razvojne ambicije organizacij združenega dela in družbenopolitičnih skupnosti ter predimenzionirano notranje povpraševanje je izključilo samoupravno sporazumevanje in treznost v zviševanju cen. V kolikor bi se sedanja gibanja nadaljevala, bomo v celoti razvrednotili dosedaj dosežene pozitivne rezultate pri uresničevanju politike ekonomske stabilizacije. Sedanji obseg zahtevkov za povišanje cen, njihova višina in tudi odgovori na anketo Zavoda za raziskovanje trga kažejo, da 42 % organizacij združenega dela v proizvodnji računa na nove cene, pri tem pa 60 % organizacij združenega dela proizvajalcev surovin in reprodukcijskih materialov. To je stvarnost in z njo se moramo spopasti. Pomembno je kako? Ker je cena zunanji izraz stanja v organizacijah združenega dela in dogajanja znotraj nje in končno tudi v družbi, je potrebno odpravljati vzroke. Ti so poznani, načini za odstranjevanje vzrokov pa se težko uveljavljajo. Da bomo presegli stanje na tem področju, moramo doseči, da bodo delavci vedno poznali vse vzroke za dvigovanje cen, ob tem sprejeli program, kako vplive, ki silijo v korekturo cen, omiliti ali odstraniti. Pri tem pa morajo delavci vedeti in moramo jih seznaniti, kakšne so posledice njihovih odločitev za nacionalno ekonomijo in gospodarsko stabilnost ter socialni položaj delavcev in delovnih ljudi. Tako bomo začeli presegati stanje, ko se skozi nenormalno zviševanje cen išče le zadovoljitev svojega lastnega podjetniškega in morda še občinskega interesa. Ne smemo dopustiti, da bi odgovorni poslovodni delavci pod parolo »sprejmite zvišanje cen — imeli boste boljše osebne dohodke« dosegali sprejemanje odločitev samoupravnih organov o poviševanju cen. To je še izredno po-

membno sedaj ko se bo začelo postopno sproščanje cen nekaterih proizvodov in njihovo usklajevanje s ponudbo in povpraševanjem. Ti procesi so nujni, da se oživi delovanje trga. Kakopa bomo to pričeli uresničevati, je drugo vprašanje. Predvsem je nevarno, da bi se precenile možnosti trga, gre namreč za take izdelke, kjer je ponudba večja od povpraševanja, in bi se na tej osnovi delavci zavedli v odločitvah. Nihče jim ne bi mogel pomagati iz težav, sami bodo čutili posledice. Zato je prav, da sindikati v takih sredinah na to opozarjamo.

Zelo zapleteno je tudi stanje na področju cen storitev. Mi v bistvu nimamo prostora za nadaljnje korekture cen, upoštevajoč limite družbenega dogovora o politiki cen. Gotovo pa je, da bomo morali nekatere cene le korigirati, predvsem zaradi spremenjenih cen goriv. Tu pa bi morali izvršiti le tiste korekture in v takem obsegu, kot so na gospodarjenje vplivale spremenjene cene teh materialov. Ker končno, tu ne gre in ne more iti le za spoštovanje dogovorjenih limitov, gre predvsem za to, da ne bi z nerazumnim pristopom preveč pospešili rast življenjskih stroškov. Morda bi si kdo tako stališče razlagal kot željo, da morajo delavci v teh dejavnostih prevzeti največje breme za ohranjanje življenjske ravni. Ne gre za to. Gre za vprašanje objektivne nujnosti. Dinamika rasti celotnega prihodka in dohodka v posameznih storitvah tudi v prvih šestih mesecih ni bila slaba, saj se je gibala po indeksih od 129 do 146. V tem sklopu vprašanj je treba

gledati tudi stanarine in njihovo dinamiko prehoda na ekonomske stanarine. Mnoge občine so v tem letu že povečale stanarine.

Ta povečanja pa so bila v celoti predvidena v letu 1979, se pa zaradi neodgovornih priprav na vsebino samoupravnih sporazumov, v letu 1979 niso povsod realizirala, pomeni, da bi bilo potrebno stanarine povečati še enkrat v tem letu. Moramo presoditi, kaj to pomeni za nadaljnje padanje življenjske ravni. Mislim, da bi bilo umestno, da se sedaj v jeseni preanalizira in oceni stanje uresničevanja vsebine novega gospodarjenja s stanarino in ves sistem subvencioniranja stanarin, k ponovnemu dvigu pa pristopi v začetku prihodnjega leta. S tem bi v dinamiki zgubili nekaj mesecev, pridobili pa na kvaliteti in vsebini.

Sindikati bi se morali zavzeti, da se stanarine ne povečujejo povsod tam, kjer so se letos že povečale. Sploh pa bi morali zahtevati, da se dinamika dvigovanja stanarin bolj poveže s celovito politiko cen v občini, nivojem stanarin danes in gospodarskim stanjem v občini.

Že vrsto let se v Sloveniji cene na drobno hitreje povečujejo kot v Jugoslaviji. Tu imamo opraviti s tako fiskalno politiko, ki teži k zadovoljevanju vseh potreb proračunov družbenopolitičnih skupnosti, katerih vsebina pa največkrat ni v celoti v skladu z zakonom o proračunu (investicije). To stanje bo treba za bodoče srednjeročno obdobje spremeniti, če želimo splošno porabo učinkoviteje vpeti v uresničevanje stabilizacijskih nalog. Pri tem pa je potrebno povečati učinkovitost davčnih služb. Ta vprašanja ne morejo biti obrobna in za nas nezanimiva, saj se z njimi močno vpliva na rast življenjskih stroškov, vrši financiranje nekaterih investicij skozi neupravno koncentracijo sredstev, skozi neučinkovit davčni sistem pa

ustvarjajo socialne razlike mimo rezultatov dela, za kar moramo biti v sindikatih še posebej občutljivi.

V prvi polovici leta imamo v primerjavi z enakim lanskim obdobjem zelo intenzivno rast dohodka, ob umirjanju industrijske rasti. Ocene, kje so temeljni vzroki, so dokaj različne, večina pa misli, da je to izključno na račun višjih cen, ali pa vsaj pretežni del. Seveda, če bi le tako zaključevali, bi zelo hitro prišli do ocene, da celotna aktivnost in odgovornost na uresničevanju stabilizacijskih programov in programov varčevanja ni bila ustrezna. Skratka, da so bili v tem času popolnoma odsotni kvalitetni dejavniki gospodarjenja. Mislim, da bi bilo tako zaključevanje krivično in demoralizirajoče za nadaljnje aktivnosti. Če bližje pogledamo posamezne gospodarske panoge, njihovo povečanje cen v tem obdobju in rast dohodka, lahko ugotovimo, da je le nekaj panog, ki so dohodek povečale toliko ali pa manj kot so korigirali cene, velika večina pa mnogo več kot je bila izvršena korektura cen. Res da so si nekateri povečali dohodek skozi ilegalno povečanje cen, prodajo deviz, lanskoletnih izplačil izvoznih premij (letos tudi kasnije) in novega vrednotenja zalog, pa je na drugi strani tudi res, da so v mnogih organizacijah združenega dela skozi uresničevanje planov varčevanja v fizičnem pogledu, vsaj kompenzirali nekatere velike poraste cen vhodnih surovin in energije. Seveda pa so bili v nekaterih organizacijah združenega dela dokaj odsotni drugi kvalitetni dejavniki gospodarjenja, ki večajo produktivnost (razen zaposlovanja) in gospodarnost. V nekaterih organizacijah združenega dela je to izostalo iz objektivnih razlogov (zastoji v proizvodnji zaradi pomanjkanja materialov), ti primeri so poznani, drugje pa iz subjektivnih vzrokov in neodgovornega obnašanja. Res pa je tudi, da so pričele organizacije združenega dela bolj usmerjati svojo proizvodnjo na kvalitetnejše in dražje izdelke, kar je po svoje pozitivno, zožuje pa izbor blaga na trgu. Mislim, da je potrebno stanje pridobivanja dohodka in njegove sedanje rasti temeljiteje analizirati v vseh okoljih, da bi delavci vedeli, koliko so s svojim vedenjem in delom prispevali k rasti dohodka in koliko lahko drugi elementi vplivajo na to. Na tej osnovi bodo tudi lažje oblikovali svoje bodoče naloge in sprejemali odločitve o potrebi povečevanja cen. Približujemo se obravnavi 9-mesečnih obračunov gospodarjenja. Tu morajo ta vprašanja dobiti osrednje mesto, ker se bodo v gospodarjenju v pozitivnem in negativnem smislu že izražali vplivi devalvacije.

Gotovo imamo največje premike pri uresničevanju nalog politike ekonomske stabilizacije za področje porabe dohodka. Predvsem na tistih delih, kjer imajo delavci neposreden vpliv, to pa so osebni dohodki in skupna poraba znotraj organizacij združenega dela, nekoliko slabše pa je na obsegu izdajanja sredstev skupne porabe in splošne porabe. Tako stanje je pogojeno z več razlogi. Intenzivna družbenopolitična aktivnost je mobilizirala delavce, da so spoznali, da umirjanje porabe lahko mnogo prispeva k stabilizaciji gospodarstva, na drugi strani pa je k temu tudi mnogo prispeval dogovor o usmerjanju razporejanja dohodka in osebnih dohodkov ter skupne porabe. Seveda, takšna je

slika v globalu, po posameznih panogah in organizacijah združenega dela pa imamo tudi drugačna gibanja. Ohrabruje pa je to, da je število tistih, ki odstopajo od začrtane politike relativno majhno. Imamo le 10 panog, ki dinamike rasti osebnih dohodkov nimajo usklajene z rastjo dohodka. Med njimi so tudi take, ko so jih objektivni vzroki pripeljali v upočasnjeno rast dohodka. Te panoge, odnosno organizacije združenega dela, bo potrebno v celoti proučiti in oblikovati stališče do rasti osebnih dohodkov v teh okoljih. Iz podatkov po panogah je tudi vidno, da je vzpostavljena funkcionalna in soodvisna zveza med dohodkom in oblikovanjem mase osebnih dohodkov. To pomeni, da rešitve v samoupravnih aktih o oblikovanju mase osebnih dohodkov vendarle slone na rezultatih dela in gospodarjenja, ki se izražajo v dohodku. Ne moremo pa pri tem zaključevati, kakšna je zveza in soodvisnost oblikovanja osebnih dohodkov od obsega in kvalitete dela.

Seveda nekoliko drugačno, vendar v globalu tudi zadovoljivo, je stanje na področju osebnih dohodkov v družbeni nadgradnji. Osebni dohodki se tu umirjajo in zaostajajo za rastjo osebnih dohodkov v gospodarstvu. To je bil tudi cilj, ki pa je gotovo dosežen s sprejetim limitom v resoluciji in družbenem dogovoru, ne pa posledica izpeljave prave vsebine svobodne menjave dela in na tej osnovi skladnega oblikovanja sredstev skupne porabe s cilji ekonomske politike. Ta ugotovitev je točna, saj je dinamika rasti sredstev v samoupravnih interesnih skupnostih večja od predvidene, tako da smo ponovno priča oblikovanja viškov v nekaterih samoupravnih interesnih skupnostih. Ker obravnave polletnih obračunov v samoupravnih interesnih skupnostih in temeljnih organizacijah združenega dela družbenih dejavnosti niso bile tako kvalitetno izpeljane kot v temeljnih organizacijah združenega dela materialne proizvodnje (take so ocene), ne razpolagamo z oceno in predlogi uporabnikov in izvajalcev, kaj v tem trenutku storiti v sistemu zbiranja sredstev. Obstaja ocena, da bomo ob koncu leta imeli na računih samoupravnih interesnih skupnosti okoli 900 milijonov viškov, s predlogi, da se vzamejo v poračun za leto 1981. Treba je presoditi ali je ocena pravilna in predlog časovno pravilno opredeljen.

Taka poraba dohodka je v tem času občutno povečala materialno osnovo združenega dela. K temu pa je občutno premalo prispevala investicijska poraba in iz njenega naslova nastale datatve iz dohodka. Za to je gotovo, da je h krepitvi materialne osnove združenega dela največ prispevala znižana rast osebnih dohodkov in umirjanje skupne porabe. Vse to pa je ob močni rasti življenjskih stroškov zmanjšalo realno vrednost osebnih dohodkov z nadaljnjim zmanjševanjem življenjske ravni. To je bil med drugim tudi eden od ciljev v politiki ekonomske stabilizacije. Sedaj smo ga dosegli. Postavlja se vprašanje, kako naprej. Gotovo je eno, da na račun nadaljnega padanja realne vrednosti osebnih dohodkov ne bo mogoče uresničiti tistih kvalitetskih premikov v gospodarjenju, ki pomenijo osnovo za trajnejše stabilne gospodarske tokove. O teh vprašanjih je obsežno spregovorilo naše predsedstvo in skle-

nilo, da je potrebno sprožiti široko družbeno akcijo v vseh okoljih, da se zaustavi nadaljnje zmanjševanje življenjske ravni. Menimo, da ta meja ne bi smela biti višja kot 8 % povprečno, v odnosu na leto 1979. Seveda tega cilja ne moremo in ne smemo dosegati le s politiko delitve čistega dohodka, moramo se spopasti s kvaliteto dela in na tej osnovi zasnovane borbe za večji dohodek, kot tudi s kompleksnostjo rasti življenjskih stroškov. Ker mora do vseh teh vprašanj sindikat zavzeti aktiven odnos, smo za današnjo sejo sveta pripravili stališča, s katerimi dajemo podlago za naše ravnanje povsod, kjer smo organizirano prisotni. Predlagam, da ta stališča posredujemo in uveljavljamo v skupščini SRS in SZDL ter vseh političnih sredinah, kjer organizirano deluje sindikat.

Odbor podpisnikov dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980 je na svojih zadnjih sejah ocenjeval uresničevanje te politike in pogoje, v katerih jo uresničujemo. Ugotovil je, da so se nekatere predpostavke, ki so veljale v času njegovega sprejemanja, sedaj bistveno spremenile. S tem so vsi udeleženci dogovora soglašali in na tej osnovi izdelali predlog dopolnitev, ki jih imate na mizi. Glavne spremembe gredo v smeri take delitvene politike, ki bi omogočila organizacijam združenega dela s podpovprečno rastjo dohodka, ki pa je posledica zunanjih vzrokov, nekoliko manj restriktivno politiko delitve, enako tudi organizacijam združenega dela, ki izvažajo. Obseg sredstev v družbenih dejavnostih pa se s predloženimi spremembami usklajuje z določili resolucije SR Slovenije od julija tega leta. To so glavne značilnosti dopolnitev, ki pa v bistvu pomenijo to, da bodo osebni dohodki v materialni proizvodnji rasli za okoli 22 % počasneje od rasti dohodka.

Uresničevanje nalog gospodarske stabilizacije zahteva tudi kvalitetno izdelavo bodočih planov našega razvoja. Z dobrimi rešitvami, medsebojno usklajenostjo in realnostjo ter cleovitostjo planov, lahko postavimo osnove za takšen družbeni razvoj, ki bo presegel sedanje slabosti in pomanjkljivosti, s katerimi se sedaj otepamo. Spremeniti strukturo našega gospodarstva, strukturo zaposlenih in strukturo porabe ustvarjenega dohodka ni lahka naloga. Za to je snovanju planov v tem trenutku potrebno posvetiti osrednje delo. Časovno zaostajamo pri teh nalogah, kljub temu da smo v sindikatih sprejeli jasne usmeritve za svoje delovanje. Mi se moramo bolj aktivno zavzeti za realnost v planiranju, zasnovani na lastnem in združenem dohodku, zoperstaviti pa se moramo razmišljanjem, da bomo razvoj gradili na bančnih kreditih. Tudi vse pogostejšim pojavom, da se delavce sili v razne samoupravne sporazume, ki naj v naslednjem srednjeročnem obdobju obremenjujejo dohodek temeljne organizacije združenega dela, ne da bi videli celoto teh potreb in realno oceno višine njihovega dohodka, je pojav, ki ga ne moremo sprejeti.

Snovanje nadaljnega razvoja je zapletena in odgovorna naloga. Sindikati moramo biti v njem odgovorno vpeti, saj gre za iskanje takih rešitev, ki naj odločujoče prispevajo k trdnosti socialnega in samoupravnega položaja delavcev in delovnih ljudi.

Stališča in usmeritve republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, sprejete na seji 25. septembra 1980

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je na 16. seji, 25. septembra 1980 obravnaval aktivnost sindikatov pri krepitevi družbenoekonomskega položaja delavcev v prizadevanjih za stabilizacijo gospodarstva in načrtno usmerjanje družbenega razvoja.

Ugotovil je, da smo letos dosegli nekatere pomembne uspehe pri uveljavljanju politike gospodarske stabilizacije, kar je predvsem posledica večje osveščenosti delavcev in učinkovitejšega delovanja organiziranih socialističnih sil. Še vedno pa se soočamo z resnimi gospodarskimi težavami objektivne narave, pa tudi s številnimi nedoslednostmi in subjektivnimi slabostmi pri njihovem razreševanju.

Očitno je, da se stabilizacijska prizadevanja uspešneje uresničujejo na tistih področjih, kjer je vpliv samoupravnega odločanja delavcev večji. To se kaže zlasti v zadrževanju rasti sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev v korist povečanja akumulacije oziroma krepitve materialne podlage dela, v smotrnejšem zaposlovanju in izkoriščanju delovnega časa ter v drugih ukrepih za boljšo izrabo človekovih in materialnih zmogljivosti. Manj uspešni pa smo na področjih, na katera imajo delavci le malo neposrednega vpliva. To so zlasti splošna in investicijska poraba, osebni prejemki prebivalstva izven delovnega razmerja, kreditno-denarni posli, bančništvo ter zunanjetrgovinska menjava. Posebno pa to velja za cene, katerih hitra rast resno ogroža celotna stabilizacijska prizadevanja, pogloblja neenakosti v pogojih za pridobivanje dohodka, povečuje obseg administrativnega ukrepanja in zožuje prostor za samoupravno odločanje in sporazumevanje, in kar je posebno pomembno, znižuje življenjski standard delavcev ter povečuje njihovo zaskrbljenost in nezadovoljstvo. Da bi v takšnih okoliščinah zagotovili čim bolj uspešno aktivnost sindikatov pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije, načrtnega usmerjanja družbenega razvoja za krepitev samoupravnega družbenoekonomskega položaja delavcev, sprejema republiški svet naslednja

stališča in usmeritve:

1.

Sindikati moramo nenehno krepiti zavest delavcev, da je uspešno uresničevanje politike gospodarske stabilizacije temeljni interes delavskega razreda in bistveni pogoj, tako za celotni gospodarski in družbeni napredek, kot tudi za krepitev samoupravnega družbenoekonomskega položaja delavcev in ponovno stabilno rast njihovega osebnega in družbenega standarda. Trajno gospodarsko stabilnost pa je mogoče zagotoviti le z neposredno zavzetostjo vseh delavcev v združenem delu in vseh odgovornih družbenih dejavnikov za korenito preosnovo našega go-

spodarstva, zasnovano na povečanju posamične in družbene produktivnosti dela in boljši izrabi razpoložljivih produkcijskih sredstev in delovnega časa, na večjem vključevanju v mednarodno delitev dela in na smotrni delitvi ustvarjenega dohodka za posamezne oblike porabe. Krepitev moramo zavest delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela, da lahko le z večjo produktivnostjo dela in smotrnejšim gospodarjenjem z družbenimi sredstvi v medsebojni povezavi in soodvisnosti z delavci v drugih temeljnih organizacijah združenega dela zagotovijo tudi večji dohodek in s tem tudi večji osebni in družbeni standard delavcev in delovnih ljudi.

2.

Da bi zagotovili gospodarsko stabilnost, zmanjšali inflacijo in hkrati okrepili materialno podlago dela, moramo tudi v drugem polletju letos kljub težjim pogojem za pridobivanje dohodka vztrajati pri uveljavljanju ciljev resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije v letu 1980, kar pomeni, da morajo rasti osebni dohodki počasneje od dohodka in sredstev za razširitev materialne podlage dela. Vsako povečanje osebnih dohodkov, ki nima podlage v ustreznem povečanju dohodka, bi namreč v sedanjih gospodarskih razmerah samo še poglobilo neskladja med kupno močjo prebivalstva in razpoložljivimi blagovnimi skladi, okrepilo bi rast cen oziroma inflacijo ter tako oškodovalo celotni delavski razred, posebno pa delavce in družine z nizkimi dohodki.

Zato morajo sindikati skupaj z drugimi odgovornimi družbenimi dejavniki sproti spremljati uveljavljanje dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980 in ukrepati proti tistim organizacijam združenega dela in delovnim skupnostim, ki od dogovora odstopajo. Vsak primer morajo obravnavati odgovorno in selektivno glede na različne objektivne okoliščine pri pridobivanju dohodka.

Delegati sindikatov bodo v odboru podpisnikov dogovora terjali temeljito oceno dosedanjega uresničevanja dogovora in podpisali takšne njegove dopolnitve, ki bodo omogočile učinkovito uresničevanje dogovora do konca leta.

3.

Sindikati znova terjamo pravišnejšo porazdelitev bremen stabilizacije na vse dele združenega dela, vse sloje prebivalstva in vse oblike porabe. Zavedamo se, da so sredstva za osebne dohodke in skupno porabo delavcev najpomembnejši vir kupne moči prebivalstva in da morajo zato prispevati tudi ustrezni delež k ustalitvi gospodarskih tokov. Vendar je očitno, da za zdaj le sredstva za osebne dohodke in skupno porabo delavcev

in pokojnine v celoti prispevajo ustrezni delež k stabilizaciji, vsi drugi viri in oblike porabe pa k stabilizaciji prispevajo manjši delež, kar še posebej velja za investicijsko in splošno porabo.

Zato si bomo sindikati v vseh delovnih okoljih in vseh samoupravnih in družbenih organih, kjer smo organizirano prisotni, prizadevali, da se na podlagi sistemskih rešitev in z ukrepi tekoče ekonomske politike, politike davkov in prispevkov ustvarijo taki pogoji, v katerih se bo po eni strani še bolj uveljavilo delo in dobro gospodarjenje in na tem temelječe pridobivanje in delitev dohodka, po drugi strani pa tudi pravičnejša porazdelitev bremen stabilizacije.

4.

Sedanje naglo naraščanje cen, posebno pa cen življenjskih potrebščin in storitev, ki je večje od dogovorjenega na začetku leta, občutno znižuje realno v rednost osebnih dohodkov zaposlenih, pokojnin, štipendij in socialnih dajatev ter ogroža življenjsko existenco delavcev in družin z nizkimi dohodki. Zato si bomo sindikati povsod prizadevali, da z ustreznim ravnanjem samega združenega dela in ukrepanjem odgovornih družbenih dejavnikov obrzdamo naraščanje cen in s tem preprečimo nadaljnje padanje osebnega in družbenega standarda delavcev in občanov.

Sindikati terjamo, da se za ustavi nadaljnje padanje realnih osebnih dohodkov in s tem življenjske ravni delavcev in delovnih ljudi. Zato se zavzemamo za družbeno opredelitev, da se poprečni realni osebni dohodki zaposlenih v letu 1980 ne smejo zmanjšati za več kot 8 % v primerjavi z letom 1979.

Dejanski realni osebni dohodki posameznih delavcev in delovnih kolektivov bodo odvisni od dela in dobrega gospodarjenja in smotrne delitvene politike v posamezni organizaciji združenega dela. Vendar mora biti ta dogovorjena spodnja meja znižanja povprečnega realnega osebnega dohodka družbeno usmeritev in podlaga za ustrezno ukrepanje vseh nosilcev gospodarjenja in tekoče ekonomske politike.

5.

Sindikati posebej opozarjamo na težavnejši položaj delavcev z nizkimi dohodki. Menimo, da lahko organizacije združenega dela največ store za izboljšanje položaja teh delavcev, če s povečanjem produktivnosti dela in boljšim gospodarjenjem povečajo svoj dohodek, s tem pa tudi osebni dohodek vseh delavcev. Pri tem pa je treba v delitvi po delu in rezultatih dela težiti, da bo proizvodno delo in delo v težjih delovnih razmerah ustrežneje vrednoteno v povezavi z doseženimi rezultati dela teh delavcev. Poleg

tega naj s sredstvi skupne porabe in različnimi socialnimi ukrepi solidarnostno pomagajo delavcem z nizkimi dohodki, vendar tako, da ti ukrepi ne bodo krnili redne delitve po delu; imeti morajo začasen pomen in upoštevati morajo celotni dohodek posameznega delavca oziroma njegove družine. Pri tem naj upoštevajo takšna merila za dajanje družbene pomoči kot so dogovorjena v posameznih družbenopolitičnih skupnostih.

Sindikati se bomo zavzemali, da bodo v skupnostih socialnega varstva in v drugih samoupravnih skupnostih, občinah in krajevnih skupnostih zagotovili takšno uporabo meril družbene pomoči, da bodo izboljšali socialni položaj delavcev in družin z nizkimi dohodki. Pri tem je treba upoštevati tudi dopolnilne dohodke delavcev in njihovih družin.

Sindikati zahtevamo, da v nobeni organizaciji združenega dela delavci za redno delo ne smejo prejemati osebnega dohodka, ki bi bil nižji od z jamčenega osebnega dohodka, določenega z zakonom.

Sindikati predlagamo, da takoj začnemo oblikovati ustrezno podlage za določitev najnižjega oziroma z jamčenega osebnega dohodka, ki naj se uveljavi s 1. 1. 1981.

6.

Sindikati priporočamo samoupravni interesni skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije, da ob sedanjem usklajevanju oziroma povečanju pokojnin izboljša položaj upokojencev z nizkimi pokojninami tako, da spremeni cenzuse, višino varstvenega dodatka ali kako drugače olajša položaj upokojencev.

Republiški skupnosti otroškega varstva priporočamo, da v okviru razpoložljivih sredstev poveča otroški dodatek in to diferencirano za posamezne kategorije upravičencev.

Sindikati se zavzemamo, da organizacije združenega dela in ustrezni družbeni dejavniki ocenijo ter sprejmejo ukrepe za ustrezno povečanje oziroma uskladitev štípendij učencev in študentov.

7.

Sindikati se zavedamo, da bodo gospodarske razmere v prihodnjem letu še vedno te-

žavne in da bo tudi celotno naslednje srednjeročno obdobje, obdobje stabilizacijskih prizadevanj. Vendar menimo, da poprečni realni osebni dohodki oziroma osebni in družbeni standard delavcev že v prihodnjem letu ne sme več upadati. Njegovo nadaljnje upadanje bi namreč negativno vplivalo na razpoloženje delavcev in njihova prizadevanja za povečanje produktivnosti dela in uspešno gospodarjenje. Obenem bi to slabilo tudi razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov ter krepilo administrativno ukrepanje. Zato si prizadevamo, da že zdaj ustvarjamo take gospodarske razmere in pripravljamo takšna izhodišča za družbenoekonomski razvoj v letu 1981, ki bodo zagotavljala rast realnih osebnih dohodkov v skladu z rastjo produktivnosti dela. To pomeni, da moramo zagotoviti ustrezno gospodarsko rast in spraviti vse oblike porabe v okvir razpoložljivih možnosti ter v ustrezna medsebojna razmerja.

Takšno usmeritev moramo uveljaviti že v prihodnjem letu, pa tudi v srednjeročnih planih za obdobje 1981—1985. Ti plani morajo poleg ekonomskih, vsebovati tudi socialne sestavine družbenoekonomskega razvoja, prilagojene politike ekonomske stabilizacije.

8.

Sindikati in drugi družbeni dejavniki posvečamo veliko pozornost sedanjim družbenoekonomskim dogajanjem predvsem v gospodarstvu, premalo pa razmeram v družbenih dejavnostih, kar zmanjšuje uspešnost celotnih stabilizacijskih prizadevanj. Zato republiški svet zavezuje vse organizacije in organe zveze sindikatov, zlasti pa svoje predsedstvo ter ustrezne svete in republiške odbore sindikatov, da aktivno delujejo tudi na področju družbenih dejavnosti za uspešno uresničevanje stabilizacijske politike in za krepitev družbenoekonomskega položaja teh delavcev.

9.

Celotno aktivnost sindikatov pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije moramo povezati s pripravo 2. konference Zveze sindikatov Slovenije, ki bo obravnavala uveljavljanje delitve po delu in rezultatih dela. Konferenca bo sprejela tudi družbeni dogovor o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo. Uspešna izvedba konfe-

rence bo prispevala k nadaljnjemu uresničevanju politike gospodarske stabilizacije in učinkovitemu usmerjanju družbenoekonomskega razvoja.

10.

Sindikati moramo skupaj z drugimi družbenimi dejavniki zagotoviti temeljito pripravo in široko obravnavo periodičnih obračunov organizacij združenega dela za tretje četrtletje 1980. Njihova obravnava je letos še bolj pomembna, ker mora zagotoviti delavcem ter samoupravnim in družbenim dejavnikom čimbolj temeljito oceno sedanjih dogajanj v združenem delu in poslovnih rezultatov do konca leta 1980. To bo v marsičem vplivalo tudi na opredeljevanje razvojnih možnosti in gospodarjenja v letu 1981, pa tudi na vsebino srednjeročnih planov 1981—1985. Zato morajo vse organizacije in organi sindikatov posebno pozorno obravnavati periodične obračune za letošnje tretje četrtletje.

11.

Sindikati ocenjujemo, da sedanje motnje v preskrbi proizvodnje s surovinami in reprodukcijskim materialom negativno vplivajo na poslovne rezultate, kar zelo vznemirja delavce. Zato priporočamo, da odgovorne organizacije in organi učinkovito razrešujejo tekoče probleme preskrbe in da čimprej ocenijo možnosti preskrbe s surovinami in reprodukcijskim materialom ter izdelajo realne materialne bilance vsaj za naslednjih šest mesecev.

12.

Republiški svet zavezuje vse organizacije in organe zveze sindikatov, osnovne organizacije in občinske svete, zlasti pa svoje predsedstvo, svete, odbore in republiške odbore sindikatov dejavnosti, da učinkovito in dosledno uresničujejo ta stališča in usmeritve, uskladijo svoje delovanje z delovanjem drugih družbenih dejavnikov in tako pripomorejo k usklajeni in učinkoviti družbeni akciji za stabilizacijo gospodarstva in uspešno usmerjanje družbenoekonomskega razvoja.

Sindikati moramo zagotoviti, da si bodo delegati združenega dela, posebno pa delegati sindikalnih organov v vseh institucijah političnega sistema, kjer ti delujejo, prizadevali za uresničevanje teh stališč in usmeritev.

Ljubljana, 25. 9. 1980

Da bi opozorili OZD in širšo javnost na nekatera pereča vprašanja o stanju in nadaljnjem pospeševanju ter organiziranju inovacijske dejavnosti ter nakazali možne poti in smeri za njihovo učinkovito reševanje, je odbor za inventivno dejavnost pri RS ZSS v sodelovanju z drugimi podpisniki družbenega dogovora o inovacijah organiziral posvetovanje o problemih organizacije in planiranja razvojnega dela in množične inovacijske dejavnosti, ki je bilo maja letos v Ljubljani.

Sklepe, sprejete na posvetovanju, je sprejel tudi odbor za inventivno dejavnost in so podlaga za nadaljnjo aktivnost podpisnikov družbenega dogovora o inovacijah, osnovnih organizacij sindikata, samoupravnih in vodstvenih organov v OZD na področju pospeševanja in uveljavljanja inovacijske dejavnosti.

REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE
RAZISKOVALNA SKUPNOST SLOVENIJE
GOSPODARSKA ZBORNICA SLOVENIJE
IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE
IZVRŠNI SVET SKUPŠČINE SR SLOVENIJE
REPUBLIŠKA KONFERENCA SZDL SLOVENIJE
REPUBLIŠKA KONFERENCA ZSMS

Sklepi posvetovanja o inovacijski dejavnosti na temo: aktualni problemi organizacije in planiranja razvojnega dela in množične inovacijske dejavnosti

I.

Podpisniki družbenega dogovora o inovacijah in vsi drugi udeleženci posvetovanja ugotavljamo, da je razvoj na vseh področjih združenega dela pogoj za našo nadaljnjo socialistično, samoupravno rast in neodvisnost. Pri tem je inovacija, ki vključuje razvojne napore od začetne izvirne misli v raziskovalnem in množičnem ustvarjalnem delu prek načrtnega raziskovanja v izbrani smeri do prenosa dosežkov v proizvodno in družbeno prakso, temeljni dejavnik napredka.

Spodbujajoči družbeni odnos do ustvarjalnosti je temelj ne le usklajenih medsebojnih odnosov delavcev v združenem delu, temveč tudi stabilnega poslovnega uspeha.

Intenziviranje proizvodnih procesov z večanjem znanja v strukturi dela je za Slovenijo še posebej pomembno zaradi omejenih surovinskih in energetskih virov ter prostorskih zmogljivosti.

Napori za večanje storilnosti morajo biti usmerjeni v ustvarjalno izboljševanje tehnologije, organizacijo dela in poslovanja ter v povezovanje in načrtno delitev dela na samoupravno dogovorjenih osnovah. Zato je potrebno preiti od posamičnih kratkoročnih akcij za stabilizacijo na sistematično večanje produktivnosti po ustvarjalni poti.

II.

Poročila podpisnikov družbenega dogovora o inovacijah, pa tudi prispevki predstavnikov OZD na posvetovanju dokazujejo, da smo dosegli v sedanjem srednjeročnem planskem obdobju pomembne rezultate na področju razvojnega dela in množične inovacijske dejavnosti. V združenem delu beležimo vse večje število ne le manjših, ampak tudi večjih inovacij, OZD so v velikem številu uredile samoupravne splošne akte s področja inovacij, stališča sindikatov do razvijanja in organiziranja inovacijske dejavnosti so s svojo usmerjevalno vlogo pri-

spevala k pravilnejšemu pojmovanju kategorije posebnega nadomestila in tudi k pravilnejšemu odnosu do vrednotenja dela raziskovalcev in razvojnih delavcev, vse bolj se uveljavljajo tudi razna družbena priznanja delavcem za njihove dosežke na področju ustvarjalnosti.

III.

Kljub doseženim pozitivnim premikom pa udeleženci posvetovanja ugotavljamo, da je doseženi nivo razvojno raziskovalnega dela in množične inovacijske dejavnosti še vedno na tako nizki stopnji, da predstavlja v sedanjem trenutku gospodarskega in družbenega razvoja resno oviro za realizacijo naših težnj na področju gospodarjenja.

V naše gospodarstvo sicer uvajamo vse več tehnološko zahtevnih proizvodov, vendar predvsem na osnovi tujega tehnološkega znanja, pri tem je osvajanje teh tehnologij prepočasno pa tudi nadaljnje lastno razvijanje je nezadostno. Danes je že skoraj polovica proizvodov na temelju tujih licenc, v tehnološko zahtevnih proizvodnjah pa še mnogo več. S premajhno prisotnostjo lastnega ustvarjalnega dela v razvojnih procesih naše družbe izgubljamonega najdragocenejših razvojnih impulzov, ki ni le eden najpomembnejših razvojnih dejavnikov sodobnega gospodarstva, ampak tudi pomembna dimenzija humanizacije dela v samoupravni socialistični družbi.

Izhajajoč iz sprejetih družbenih dokumentov o inovacijski dejavnosti in ugotovitvah v poročilih vodij tematskih skupin na posvetovanju, sprejemamo udeleženci naslednja priporočila podpisnikom družbenega dogovora o inovacijah, OZD in ostalim samoupravnim organizacijam in institucijam za nadaljnje aktivnosti pri pospeševanju inovacijske dejavnosti:

1.

Večina ključnih sistemskih družbenoekonomskih odločitev in ukrepov mora v pri-

hodnje upoštevati oz. vključevati elemente, ki bodo stimulirali in pospeševali inovacijsko dejavnost in uveljavljali inovacijski način reševanja razvojnih poslovnih in drugih problemov.

OZD so danes premalo ali pa sploh niso stimulirane, da bi večji dohodek iskale v inovacijah. V sedanjih pogojih nima OZD, ki uvaja lastne tehnološke rešitve, nobenih prednosti pred tistimi OZD, ki brez lastne kadrovske in razvojne osnove kupujejo licence, kar je v prvi fazi neprimerno lažje, saj riziko uvajanja nove tehnologije prevzame tisti, ki je tehnologijo predal.

Zato je potrebno razviti celovitejši sistem družbenoekonomskih ugodnosti za tiste, ki razvijajo inovacije in nosijo riziko, hkrati pa zavezati tiste, ki uvažajo tehnologijo, da morajo imeti razvojno raziskovalno dejavnost na stopnji, ki bo zagotavljala inovacijsko kupljene licence.

2.

Banke morajo skupaj z Raziskovalno skupnostjo Slovenije in združenim delom zagotoviti nemoteno kreditiranje razvoja inovacijskih dosežkov, zaradi večje rizičnosti inovacijskih procesov. To velja še zlasti zaradi izpada sredstev Raziskovalne skupnosti Slovenije, ki so bila doslej namenjena za kreditiranje prenosa raziskovalnih dosežkov v družbeno prakso.

Udeleženci posvetovanja predlagamo, da se ugotovijo možnosti za ustanovitev inovacijske banke, ki bi prevzela rizični del financiranja inovacij.

Za vlaganja v osnovna sredstva za prenos domačih inovacij v proizvodnjo naj dobi OZD pravico do ugodnejših kreditov, vrednost inovacij naj se upošteva kot del lastne udeležbe pri financiranju. Krediti naj bi bili z nižjo obrestno mero in daljšimi odplačilnimi roki.

3.

Srednjeročni in letni plani OZD morajo biti pripravljene tako, da bodo zajemali tudi razvojne naloge, iz katerih bo mogoče razbrati probleme tekoče in nove proizvodnje. S temi nalogami in problemi morajo biti seznanjeni delavci v TOZD. Za izvedbo teh nalog naj OZD uporabijo tudi javne razpise in razglase. S tem bomo dosegli, da bo ustvarjalnost delavcev veliko bolj kot doslej usmerjena v reševanje razvojnih nalog lastne OZD.

Za uresničevanje razvojnih ciljev je zato potrebno, da imajo TOZD in njihove asociacije na vseh področjih združenega dela srednjeročni načrt svojega razvoja z opredelitvami raziskovalnega dela, prenosa tehnologije in drugih razvojnih elementov. Za snovanje zamisli za dolgoročni razvoj pa morajo imeti OZD oz. panoge in dohodkovne celote okvirne idejne načrte dolgoročnega razvoja.

Za strokovno pripravo predlogov ter za izvajanje sprejetih usmeritev so posebej odgovorni vodstveni in vodilni delavci.

4.

Pri izvajanju investicijske politike moramo jasno opredeliti, kako bomo zagotavljali v bodočih programih uvajanje lastnih raziskovalnih dosežkov v družbeno prakso. Delež lastnega znanja mora biti tudi eden od kriterijev prednostnih investicij v naslednjem srednjeročnem planskem obdobju.

5.

V SRS je nujno čimprej izdelati enotno metodologijo in točnejše navodilo za zaje-manje stroškov in učinkov inovacij v OZD, prav tako se je potrebno v okviru podpisnikov družbenega dogovora o inovacijah dogovoriti, da se uvede enoten sistem statističnega spremljanja nastalih in uporabljenih inovacij kot sestavni del družbenih informacij, kar nam bo omogočalo, da bomo razpolagali s točnejšimi podatki o razvoju inovacijske dejavnosti.

6.

V SRS je potrebno na ustrezen način organizirati službo za pospeševanje tehnološkega razvoja kot pomoč OZD pri uveljavljanju ustvarjalnosti v OZD, pri izpeljavi posameznih inovacijskih procesov, pri dajanju nasvetov s področja inovacijske dejavnosti in pri zagotavljanju ustreznih informacij na tem področju.

7.

Podpisniki družbenega dogovora o inovacijah morajo spodbuditi čim tesnejše samoupravno povezovanje znanstveno-raziskovalnega dela in njegovih dosežkov z delom, razvojem materialne proizvodnje in družbenih dejavnosti. Zagotoviti je potrebno učinkovitejše združevanje dela in sredstev OZD z raziskovalnimi organizacijami in skupnostmi ter čim hitrejšo in smotno uporabo dosežkov v praksi.

8.

Za doseganje uspehov na področju inovacijske dejavnosti je potrebno v obdobju uveljavljanja preobrazbe usmerjenega izobraževanja vnašati v učne procese na vseh ravneh vsebinske dopolnitve in metodološke prijeme, ki bodo spodbujali ustvarjalnost ter usposabljali delovne ljudi za sodelovanje v inovacijskih procesih. Pri tem je treba posebno pozornost posvetiti formiranju učnega

kadra in pritegniti razvojne kadre in njihove organizacije v izobraževalni proces.

V vse oblike izobraževanja moramo vnašati spoznanje o družbeni vlogi novega znanja in tehničnega napredka; zato je potrebno spodbujati motiviranje in popularizacijo razvoja sposobnosti in ustvarjalnosti mladih in vseh zaposlenih ter dopolnilno in specialistično izobraževanje na vseh področjih.

9.

V mednarodni menjavi znanja in tehnologije je potrebno načrtno odpravljati odvisnost od tuje tehnologije ter tujih označb blaga in storitev, obenem pa težiti k čim večjemu izvozu proizvodov in storitev z večjim deležem ustvarjalnega znanja in tudi k izvozu našega znanja kot bistvene sestavine višjih oblik dolgoročnega gospodarskega sodelovanja s tujino, še posebej z deželami v razvoju.

10.

Pospešeno je treba uresničevati družbene dokumente o kadrovske politiki in organizirati proizvodno-inovacijske oddelke ali druge organizacijske oblike v OZD. Pri tem mora biti razvojni kader, ki prenaša dosežke raziskav v neposredno prakso v čim večji meri programsko in dohodkovno vezan na osnovni proizvodni proces.

11.

Ugotavljamo, da je politično vzdušje pospeševanja in stimuliranja inovacijske dejavnosti dokaj ugodno na republiški ravni, ni pa v zadostni meri prodrl v občine in v OZD. Zato je potrebno, da družbenopolitične organizacije usmerijo svoje nadaljnje aktivnosti za pospeševanje inovacijske dejavnosti predvsem v združeno delo; OOS in samoupravni organi tozd morajo vsako leto obravnavati inovacijsko dejavnost v konkretni tozd in DO, prav tako pa morajo OOS naloge s tega področja vnesti v letne delovne načrte, s katerimi je potrebno podrobneje opredeliti svoje naloge.

12.

OOS so dolžne zagotoviti v OZD dogovor:

— da bodo samoupravni organi v TOZD oblikovali politiko inovacijske dejavnosti in skrbeli za njeno izvajanje;

— da bo delavcem v OZD v razpravah o zaključnem računu posebej prikazan dohodek, ki je nastal na osnovi inovacij, prav tako tudi posebna nadomestila avtorjem inovacij;

— da bodo TOZD v letnih planih predvidele sredstva za financiranje inovacij;

— da bo pri kadrovanju na vodilna delovna mesta v OZD upoštevan kandidatov odnos do razvijanja inovacijske dejavnosti ter uveljavljanja lastnega znanja v praksi;

— o nalogah poslovnih organov in strokovnih služb na področju inovacijske dejavnosti;

— o merilih za stimulacije udeležencev v inovacijski verigi, ki morajo zagotavljati odvisnost posebnih nadomestil od doseženih dohodkovnih in drugih rezultatov; v sistem nagrajevanja je potrebno poleg avtorjev inovacij zajeti tudi druge delavce, ki sodelujejo pri uresničevanju inovacij. Z ustrežno materialno stimulacijo je potrebno pospeševati tudi vsako obliko ustvarjalnosti nasploh;

— o nadaljnjih aktivnostih za sprejemanje oz. dograjevanje ustreznih samouprav-

nih splošnih aktov s področja inovacijske dejavnosti; v okoljih, kjer so inovacijsko dejavnost že normativno uredili, pa morajo zagotoviti ustrezno vsebinsko uveljavitev;

— o različnih oblikah moralnih priznanj avtorjem inovacij.

13.

V svojih internih samoupravnih aktih morajo TOZD upoštevati:

— da se inovacijski predlogi formirajo kot družbena sredstva oz. kot materialne pravice

— da v proizvodnjo prenešene inovacije predstavljajo produkcijska sredstva oz. delovna sredstva (227. čl. ZZZ)

— da se v proizvodnji uporabljene inovacije kot materialne pravice prenašajo v osnovna sredstva OZD, če je njihovo trajanje nad eno leto (čl. 228 ZZZ)

— da se vrednost teh materialnih pravic nadomešča iz amortizacije na podlagi ZZZ (čl. 106) in zakona o amortizaciji (Ur. l. SFRJ št. 58/76, čl. 6).

Na ta način bomo ustvarili tudi enega izmed stalnih virov financiranja inovacijskega dela.

14.

Pri spodbujanju in razvijanju inovacij v OZD morajo sodelovati tudi društva izumiteljev, društva inženirjev in tehnikov in organizacije ljudske tehnike. Zvezo izumiteljev moramo nenehno krepiti kot družbeno organizacijo na vseh ravneh, da bo sposobna nositi razvoj izumiteljstva in nuditi strokovno in organizacijsko pomoč inovatorjem pri reševanju njihovih problemov.

15.

Za popularizacijo inovacijske dejavnosti je izredno pomembna vloga sredstev javnega obveščanja. Zato je potrebno, da sredstva javnega obveščanja objektivno in več informirajo in popularizirajo pomen inovacij za razvoj naše družbe ter dosežke posameznikov in OZD na področju inovacij.

16.

Udeleženci posvetovanja podpiramo idejo, da se v SRS vsako leto organizira razstava inovacij. Le-ta naj obsega prikaz dosežkov množične inovacijske dejavnosti v OZD, dosežkov v okviru raziskovalnih organizacij, nagrajena dela v posameznih občinah, dosežke nagrajencev sklada Boris Kidrič, prvomajskih nagrad in dosežke drugih inovatorjev.

Na osnovi sprejetih zaključkov posvetovanja bo koordinacijski odbor podpisnikov družbenega dogovora o inovacijah najkasneje do 30. 6. konkretiziral sprejete zaključke in naloge vsakega od podpisnikov. Podpisniki naj pri pripravi svojih akcijskih programov upoštevajo usmeritve, ki so bile podane v uvodnem referatu, v razpravi in v zaključkih posvetovanja. Po potrebi naj se tudi dopolni oz. dogradi družbeni dogovor o inovacijah.

Prav tako naj OOS zagotovijo, da bodo o nalogah in usmeritvah, ki so pomembne za OZD, razpravljali samoupravni organi ter da bodo v okviru strokovnih in upravnih organov v OZD sprejeti ustrezni programi aktivnosti za nadaljnje razvijanje inovacijske dejavnosti, predvsem pa, da bo inovacijska dejavnost v OZD tretirana kot sestavni del normalnega poslovnega procesa.